הלכה · משנה תורה · מפרשים · צפנת פענח · ספר זמנים

צפנת פענח על משנה תורה, הלכות תעניות

רבי יוסף רוזין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

צפנת פענח על משנה תורה, הלכות תעניות

רבי יוסף רוזין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/צפנת-פענח-על-משנה-תורה-הלכות-תעניות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ו 4
הלכה ז 4
הלכה ט 5
הלכה יא 7
הלכה טז 7
הלכה יז 7
פרק ב 8
הלכה ב 8
הלכה ג 8
הלכה ה 8
הלכה יב 8
הלכה יג 9
פרק ג 9
הלכה ב 9
הלכה ט 9
הלכה י 9
פרק ד 10
הלכה א 10
הלכה ה 10
פרק ה 10
הלכה ב 10
הלכה ה 10
הלכה יב 11
הלכה יד 11
הלכה טו 11
הלכה טז 11
הלכה יט 13

פרק א

הלכה ו

וכן אין תוקעין בהם לא כו'. הנה מדברי רבינו ז"ל נראה דס"ל דיש שני מיני תקיעות בתענית אחד בשופרות ואחד בחצוצרות ומה שהיו תוקעין בשש ברכות הוה בחצוצרות ומה שהיו תוקעין בלא הברכות היה בשופרות וזה מה דר"ל בתענית דף ט"ז תוקעין בקרנות ועי' ר"ה ד' כ"ז ע"א ובבעל המאור ובמלחמות וזהו שיטת הראב"ד ז"ל ע"ש וזהו ג"כ מה דאמרינן כאן דף י"ד שופרות בשבת מי שרי דהא בשבת לא הוה הש ברכות דזה לא הוה רק בב' וה':

אבל אין תוקעין אא"כ כו'. הנה רבינו ז"ל מפרש כן דברי הגמ' דר"י אומר לעזרה ולא לצעקה דלעזרה מותר לתקוע אבל לא לצעקה. ובזה יתבאר דברי הירושלמי פ"ג דתענית ה"ח, רב אמר עננו מתניתא פליגא כו' והא תניא קדמאה כו' ר"ל כך דרב ס"ל דרק בפה ואמר שם דמדר"י ס"ל דתוקעין לעזרה ולא לצעקה מכלל דת"ק ס"ל דאף לצעקה תוקעין ובאמת לפי גרסת רש"י בב"ק דף פ' ע"ב דהך התרעת חיכוך קאי אשבת וכן הך ברייתא דושאר כל מיני כו' ע"ש בתוס' א"כ י"ל דהך דמקשה בתענית הקושיא הוא להיפך וקאי אמ"ד בשופרות ור"ל דס"ל דהתרעה דומיא דצעקה והך דשופרות לשון בתמיה וא"כ מוכח דהתרעה הוה ג"כ בפה ותירץ דתנאי היא דת"ק ס"ל דבפה ג"כ מיקרי התרעה ור"י פליג על זה ועי' מש"כ רבינו ז"ל לעיל בהלכות שבת פ"ב הלכה כ"ד ע"ש:

הלכה ז

וכן אין כו' ואם התחילו כו'. עי' בה"ה ועי' בפיהמ"ש כאן דפירש דאם התחיל להתענות בהיום צריך להשלים היום והך פלוגתא דשם אם שלש או אחת ר"ל זה תליא כמה זמן של קודם נץ החמה ועי' בעירובין ד' מ"א ע"א ועי' רש"י כאן דכתב דמשום דר"ח לא הויא יום משתה ושמחה עיין ברכות דף מ"ט ע"א דיש ספק אם שייך שמחה בר"ח ובתוס' דף י"ח ע"ב דס"ל דלא קאי רק אר"ח [השמטה ועי' בהך דברכות דף מ"ט ע"א דנסתפק שם אם שייך גבי ר"ח לשון שמחה ועי' בהך דשבת ד' כ"ד ע"א דאמר שם דבר"ח אין קדושה על הכוס ועי' בהך דסנהדרין דף ע' ע"ב דגם בסעודות עיבור החודש לא הוה בשר ויין ע"ש ובמס' סופרים פי"ח ומש"כ הריי"ף ז"ל בפ"א דמגילה וכ"מ ע"כ השמטה] וי"ל בפירוש רבינו ז"ל בפיהמ"ש דמיירי שהתחיל להתענות קודם שקדשו ב"ד את החודש וא"כ התחיל בהיתר ובעירובין מבואר להיפך דקאי אחנוכה ופורים והנה רבינו ז"ל כתב כאן גם חוה"מ וא"כ מוכח דס"ל דיו"ט לא וס"ל דשמחה בחוה"מ רק מדרבנן ועי' מש"כ רבינו ז"ל פ"ג מהל' נדרים הל' ט' ועי' מו"ק די"ד ע"ב ודי כ"ג ע"ב בתוס' ולא גרע מר"ח

דאין מועד בפניו וגם נ"ל דזה הוה כמו עשה דרבים וגבי יו"ט לא שייך זה כלל, ועי' בתוס' סוכה ד' כ"ז ע"ש בזה ובהך דחגיגה ד' י"ח ע"א, והא דאמר בעירובין הנ"ל גבי הך דראב"צ דלא השלים כו' דפליג אר"ג וא"כ אמאי לא השלים ע"ש בתוס' וצ"ל כך דרק היכי שע"י היו"ט יתבטל התענית לגמרי אז אמרינן דהתענית דוחה את היו"ט והוה כמו עשה דרבים משא"כ שם דלא הוה היו"ט רק להך משפחה וא"כ התענית לא יתבטל דשאר ישראל יתענו בו ולכך אסור להשלים וא"ש:

הלכה ט

כשם כו'. עי' בה"ה ועי' מש"כ רבינו בהלכות נדרים פ"ג ה"ט, דאם נדר שיתענה בר"ח צריך להשלים וע' בתוספתא כאן פ"ג דמבואר ג"כ דמפסיקין והך דאם נדרו קודם לגזירתנו לא משכחת לה עכשיו אך הנה כיון דס"ל דמופלא סמוך לאיש דאורייתא לגבי נדרים ועל איסור תענית ביו"ט אינו מצווה וא"כ שפיר משכחת לה נדרו קודם לגזירתנו דהיינו אם קיבל עליו התענית בתפלת המנחה ובלילה הביא שתי שערות וא"כ הדין שצריך להתענות אך אם ס"ל כשיטת הראשונים דתענית לא הוה נדר גמור * אז י"ל דבזה לא שייך דין מופלא סמוך לאיש. ועי' מש"כ בזה אם תענית הוה כמו איסור חפצא או איסור גברא או דהוה כמו ממילא דהיינו שיקבל עליו שיהיה היום תענית וממילא אסור לאכול ובזה פליגי בתענית ד' י"ב ע"ב גבי לוה אדם תעניתו ופורע דשמואל אמר וכי נדר קיבל עליה כי ר"ל דאם נאמר דחל התענית על היום וממילא הוא אסור לאכול שייך ביה גדר לוה וכמו דאמרינן בערכין דף ו' ע"א גבי צדקה דאמר שם נדר צדקה ע"ש דמותר לשנותו ועי' בתוס' ד' י"ב ע"ב ובירושלמי דנדרים פ"ח אם מיירי ביום סתם או ביום זה ומש"כ רבינו ספ"ד דנדרים ועי' בהך דמנחות ד' ק"ב ע"ב כאשר נדרת ולא כאשר הפרשת ועי' בירושלמי פ"ה דנזיר דאמר שם דאם אמר הרי עלי מנחה מן המחבת או מן המרחשת ואח"כ קבע מחבת דהוה קביעות וה"נ גבי תענית דרק גבי מנחה סתם דהחיוב של מיני מנחה הוא ד"ת לא מן נדרו ולכך שייך כאשר הפרשת משא"כ שאם נדר להתענות יום דזה הוה כמו שהזמן ג"כ מן הנדר ואח"כ אם פירש איזה יום הוה קבע ועי' בנזיר ד' כ"ו ע"א גבי לנזירותי לחובתי הוה כמו מפורש ע"ש בתוס' ד"ה הא, ושם ד' כ"ה ע"א ועי' מש"כ הר"ן ז"ל בנדרים ד' ס"ג ע"א דאם נדר שנה אחת לא מהני השלמה לשנה שניה דאזיל לנדריה ועי' בירושלמי פרק י"ב דכתובות ה"א גבי ע"מ לזון חמש שנים דסתמא הוא ה' שנים הראשונים אך אם לא זנה ה' שנים ראשונים צריך לזונה שנים אחרות אך זה נ"מ אם מה שצריך לזונה שנים האחרות הוא בשביל התנאי או בשביל מה שחייב מה שלא זן הראשונים ונ"מ אם הראשונים היו ביוקר ועכשיו הוזלו ע"ש בירושלמי וגם נ"מ

ממה דמבואר בב"ב דף ק"מ ע"א דאם מתה בתה דא"צ ליתן המזונות ליורשיה ע"ש י"ל דזה רק אם מתה בה' שנים הראשונים שהחיוב הוא רק משום התנאי לא מחמת חיוב אז לא נתכוון רק לה עי' ב"ב ד' ס"ג ע"א ותוס' ב"מ ד' ס"ה ע"ב ד"ה לכשיהיה לי ע"ש, אבל אם לא זנה ה' שנים הראשונים אם נימא דהחיוב הוא מחמת שלא זנה לא מחמת התנאי אז י"ל שפיר דאם מתה חייב ליתן ליורשיה ועי' תוס' ב"ב דנ"א ע"ב גבי במתנה קנתה כו', ותוספתא כתובות פי"א גבי תנו בית אלמנות לבתי ע"ש, ועי' במגילה דף ה' ע"א גבי זמן עצי כהנים דמאחרין מבואר דמועיל השלמה וצ"ל דשם רק נתחייב שידיר להביא ובזה א"ש הך דכאן דמועיל שיתענה ביום אחר דלא נדר רק שיקבל עליו להתענות, ועי' במה דפליגי רבינו והראב"ד ז"ל בפ"ח מהל' גרושין על הך דגיטין ד' פ"ד ע"א גבי ע"מ שתנשא לפלוני אם ר"ל מיד נשואים ראשונים או יכולה לקיים התנאי בפעם אחר, ועיין ב"ק דף ע"ח ע"ב ותוס' תמורה דף כ' ע"א ד"ה ר"ש, דמבואר שם דהשלמה לא בשביל דבר המופרש רק בשביל הנדר, ועי' במנחות דק"ח ע"ב גבי עלי עולה ועי' בערכין דף כ' ע"ב ע"ש, ועי' מה דפליגי בירוש' פ"ב דחגיגה ה"ד אם עורות של יום טבוח שייך לכל המשמרות כמו ברגל או שהוה כקרבן דיומא, ועי' בערכין ד' י"א ע"ב ובירוש' פ"ד דתענית פליגי בזה ר"י ור"ל דאם נימא דיכולין לומר שירה אנסכין בפ"ע דהיינו מן ימים שעברו איזה שירה צ"ל אם של היום או של יום של הקרבן, ועי' במעילה ד' י"ט ע"א בהך פלוגתא דר"י ור"ש ור"ל ג"כ כך כיון דהביאו לפתח העזרה נפטר מן הנדר וההיוב רק משום קרבן ונ"מ דאז אף אם קבע נדרו בשור יכול לפטור עצמו בשה, ועי' בחולין ד' קל"ט ע"א בהך דר"י ור"ל, ועי' בערכין ד' כ' ע"ב גבי דמי שור דמוכח שם דאף אם לא אמר עלי חייב באחריותו דכיון דעדיין לא חל קדושה הוה כמו שלא קיים הנדר וכמו גבי ערכין כמבואר בחולין ד' קל"ט ע"א ובכורות ד' נ"א ע"ב גבי פדיון הבן גבי כתב לכהן ע"ש בתוס' ד"ה אבל, ועי' בחולין ד' קל"א ע"א דבע"ח נוטלן בחובו ואמאי כיון דלא מטא ליד כהן אין עליו שם מתנות כהונה כלל ולא דמי להך דגיטין דף ל' ע"א גבי המלוה מעות כו' דשם שם מתנות כהונה חל עליו קודם שנתנו ליד כהן משו"ה יכול לשעבדם לבע"ח משא"כ בפדה"ב והוי כמו ראשית הגז עי' בתוספתא סוף חולין דחייב באחריותו ותוס' ב"ק ד' ס"ו ע"א וצ"ל דמיירי במזכה להם ע"י אחר גבי פדה"ב, עי' בירושל' תרומות פי"א ה"ז ופ"ו דתרומות סה"א דמבואר שם אף למ"ד דהאוכל תרומה בשוגג דצריך לשלם קרן וחומש דאין הקרן קדוש עד שיבוא ליד כהן מ"מ אם מזכה ע"י אחר שפיר קדוש, אך כ"ז אם אמרינן דתענית הוא גדר נדר על היום אבל אם רק לצעורי לא שייך זה ובזה תליא ג"כ הך מחלוקת דרב ושמואל אם הקבלת תענית הוה בזמן מנחה

או בתפלת המנחה דמשום דלעשות היום בגדר תענית צריך זה דוקא בתפלה וכשיטת רבינו ז"ל כאן דהקבלה הוה בעננו וכן מבואר בשאלתות דר"א פ' ויקהל ועי' בירושלמי תענית פ"ב הי"ג דס"ל דהא דמבואר בשבת ד' כ"ד ע"א דצריך להזכיר עננו בערב הוא משום קבלת תענית וס"ל דאז לא חל עדיין חובת התענית דהוה כמו זמן בפ"ע וכשיטת רב ב"מ ד' קי"א ע"א גבי שכיר שעות דלילה ע"ש ובזה א"ש הך דתענית ד' י"ג ע"ב מה דפליגי אם עננו בש"ת או בין גואל לרופא ולא הביא הך ברייתא דשבת ד' כ"ד דמבואר שם להדיא בש"ת אך י"ל דשם קאי אערבית ושחרית דהוה רק בשביל קבלה וא"ש:

כיצד הרי שהיה כו'. עיין תענית דף כ"ב ע"ב ודף י' ע"ב ועיין בספרי פ' בהעלותך דגם על אשה מקשה לילד כן ע"ש:

הלכה יא

קבל עליו כו' ואצ"ל כו' ונמלך. ר"ל שאם לא יתענה יכול לחזור בו כיון שלא קיבל עליו מבעוד יום ובריש ר"ל ג"כ דאף דהתענה כל הלילה לא מקרי כמו אם התחיל ביום להתענות דרק מקצת היום ככולו אבל הלילה לא עיין תוס' חולין דף נ' ע"א ופסחים דף פ"א וכ"מ בזה והך דהל' י"ג ר"ל אם מתענה אז מקרי תענית שעות ועיין תוס' ע"ז דף ל"ד ע"א דמבואר כך בשם הירושלמי ועיין נזיר ד' ב' ע"ב בתוס' ד"ה לימא ולא ס"ל כן ע"ש אך לפי מש"כ לעיל דתענית חל על עצם היום גבי שעות לא רק זה לכו"ע בגדר לצעורי נפשיה ולכך אמרינן במכות ד' כ"ד ע"א דעל זה קאמר קרא נשבע להרע כו' דזה רק לצעורי ועיין נדרים דף ס' ע"ב וזה נקרא חוטא וא"ש מ"ש התוס' בכ"מ מדשמואל אדשמואל ואכמ"ל:

הלכה טז

ציבור שהיו מתענין כו'. עיין בהשגות ושיטת רבינו הוא משום דס"ל כמ"ש התוס' מנחות דף ט"ו ע"ב ודף פ"ח ע"א ומעילה דף י"ד דלב ב"ד מתנה לא שייך רק בקרבן צבור ולא בקרבן יחיד ע"ש ועיין בשבועות דף י"א ע"ב דלא שייך רק במלתא דשכיחא אבל במלתא דלא שכיחא לא וזה י"ל החילוק של קודם חצות לאחר חצות ועיין בירושלמי כאן ועיין במש"כ רבינו ז"ל בפהמ"ש ספ"ב גבי אם התחילו אין מפסיקין דקאי על מקצת היום ע"ש וצ"ל דאתיא כמ"ד עד הנץ החמה כו':

הלכה יז

בכל יום תענית כו' קוראין כו'. עיין בה"ה ז"ל ועיין מש"כ רבינו ז"ל לעיל בהל' תפלה פי"ג הי"ח מה שחלק בין תענית שגוזרין על הצרה ובין תעניות שגוזרין על המאורע

שעבר ועיין תענית דף כ"ו ע"ב כיון דבסמוך לשקיעת החמה ע"ש ברש"י ועיין סוטה דף ל"ט ע"ב:

פרק ב

הלכה ב

כל עיר כו' עד שתעבור כו'. כן מבואר בתענית דף י"ד ע"ב ע"ש דהוה פלוגתא בזה:

ובכל מקום אין כו'. והא דלעיל פ"א ה"ו שם רק זועקין ולא בעננו ובאמת הא בעי בה"ב וא"כ היכי משכחת בשבת רק מבקשין בתפלה וזה יכול בכל יום ואמר דגם בשבת כן וזה דאמר דלא בחצוצרות לעיל דזה בה"ב וגבי דבר ג"כ אין מתריעין אבל מתענין וזועקין לבד מן פרקמטיא דשם מתריעין לבד ואז א"צ בה"ב ולכן אף בשבת וכן לר"ע בסביבותיה ואכמ"ל:

אבל אין מתריעין עליהם בחצוצרות. שם דף י"ד ע"א:

הלכה ג

או לגזור עליהם גזירה כו'. עיין תענית דף ח' ע"ב גבי הך בימי ר"ז גזור גזירה ע"ש ברש"י ד"ה דלא, דמשמע שם דרק גזירה זה גזרו שלא לישב בתענית דזה הוה הגזירה וע"ז צריך ג"כ לגזור תענית:

הלכה ה

יצאו ביום אחד כו'. אך מ"מ מצטרף אם הוה אח"כ שני מתים בשני ימים ועיין בירושלמי פ"א דנדה גבי עשו אותה ככד דמים ע"ש בה"ז ועיין נדה שם דף י' ע"ב גבי מדלפת ע"ש ועיין ב"ק דף ל"ז ע"ב גבי הני בעיא דשבת ועיין בתוספתא דתענית פ"ב דאמר שם דבר שיש בו הפסק אפילו שלשה ביום אחד אין זה דבר כו' ור"ל דנ"מ אם מצטרף לשאר מתים לגזור עליו תענית ועיין בירושלמי כאן בתענית פ"ג סה"ה גבי אם מצטרף אסכרה עם דבר אם אירע להם אסכרה פעם אחת והתענו עליה ואח"כ מתו ב' מתים בב' ימים אם מצטרפים ועיין בירושלמי פ"א דנדה דאם קודם שהוכר עוברה ראתה ואח"כ הוכר עוברה ואח"כ ראתה עוד הפעם לא מצטרפי ודיה שעתה אף למ"ד דמעוברת דיה שעתה אף שלא הוכר ע"ש בה"ה:

הלכה יב

והן על הרעש כו'. כן מבואר בירושלמי ברכות פ"ט ה"ג מתריעין על הזועות:

הלכה יג

על החלאים כו' כגון אסכרה כו'. ואף דבירושלמי כאן פ"ג מבואר דעל אסכרה אפילו על אחד מתריעין צ"ל דשם מיירי באותה העיר ורבינו ר"ל בסביבותיה:

וכן חיכוך כו'. והנה רבינו ז"ל מפרש להיפך מרש"י דעל לח מתריעין ולא על יבש והטעם דהנה יבש הוא קשה ואין לו רפואה, ועיין תוס' בכורות דף ל"ח ע"ב והוה כמו יבשו דתענית דף י"ט ע"א ומבואר שם הטעם בירושלמי משום דאין מתריעין על מעשה נסים ולכך אמר על זה לשון צעקה דזה הוי על מעשה נסים כמו הך דתענית דף י"ז גבי שמואל ועיין ר"ה ד' ט"ז ע"א יפה צעקה וכל הני דחשיב בברייתא דב"ק שם דושאר פורעניות מיירי בהני דאין להם רפואה בדוקה וקאי אחול ולא על שבת ולא גרס רבינו ז"ל שם גבי חיכוך בשבת וכן נראה מלשון רש"י שם בד"ה מתריעין ע"ש וזהו ג"כ מה דאמר בתענית ד' י"ט ר"י לעזרה אבל לא לצעקה ר"ל אמעשה נסים וע"ש דף י"ד ע"א אבל על לח דיש לו רפואה שפיר מתריעין ועיין ברכות דף ס' ע"א אין מזכירין מעשה נסים:

פרק ג

הלכה ב

וכל העם נכנסין לב"כ כו'. כן מבואר בתוספתא דתענית פ"ב דבתענית ציבור נכנסין לבה"כ ועיין כאן דף י"ב ע"ב דקאי על תעניות ראשונות ע"ש ועיין שבת דף ס' ע"ב דתענית מקרי כנופיא ועיין ר"ה דף כ"ז ע"א גבי חצוצרות ע"ש:

הלכה ט

יצא ניסן של תקופה כו'. כן מבואר בירושלמי כאן דבזה לכו"ע אזלינן אחר שנת החמה אף דשם יש מחלוקת דרבי ורשב"ג בפ"א סה"ג וזהו דאמר שם לבסוף נצרכה ר"ל לענין להפסיק התענית דאז אזלינן בתר ימות החמה ועיין בר"ה דף י"ד ע"א גבי ט"ו בשבט ועיין ב"מ דף ק"ו ע"ב גבי חורף וקיץ דהוה מחלוקת דתנאי ועיין ב"ב דף קכ"א ע"א גבי ט"ו באב דאמר שם תשש כחו של חמה ואתיא כר"מ דב"מ הנ"ל ואף דזה שנות החמה וזה בשנת הלבנה ועיין בהך דבכורות ד' ל"ח ע"ב גבי לח ויבש ע"ש:

הלכה י

בד"א בא"י כו'. ואף דלגבי שאלה פסק לעיל בהלכות תפלה כמ"ד בשומע תפלה וע"ש בפ"ב הי"ז מ"מ לגבי תענית אין נ"מ והוי תענית ציבור וכן מוכח בירושלמי דאמר שם שהוא אומר עננו בשש שהוא מוסיף ומ"מ ס"ל דאין גוזרין רק י"ג כמו לדידן בגשמים ולא כמו בשאר צרות ע"ש:

פרק ד

הלכה א
ועל גבי ס"ת כו'. עיין בכ"מ אך רבינו ז"ל היה לו גירסת הרי"ף דמבואר כן:

הלכה ה
ושליח ציבור כו'. עיין בהה"מ והנה עיין כאן ד' י"ד ע"א דלא הוה רק י"ח התרעות ובאמת היו כ"א אך צ"ל כמ"ש רבינו דזה רק במקדש אבל בגבולין היו י"ח:

פרק ה

הלכה ב
ובוטל התמיד בבית ראשון כו'. עיין ערכין דף י"א ע"ב וס"ל דאף שהובקעה העיר בט' בתמוז מ"מ התמיד בוטל בי"ז וראיה לזה דהא אמרינן בגמ' בתענית שם דמעת שהוסר התמיד הועמד צלם וזהו מה דמקשה בירושלמי בתענית כאן פ"ד מפני מה לא קבעו אותו תענית ור"ל דגם על ט' בתמוז היה להם לקבוע תענית וגרסינן בר"ה דף י"ח ע"ב זה י"ז בתמוז דאף בראשון היה התענית בי"ז:

הלכה ה
ונהגו כל ישראל כו'. עיין בה"ה אך באמת אין הפירוש כן רק דקאי אי"ג באדר ובזמן ביהמ"ק אסור להתענות מחמת יום טוריינוס או נקנור כמבואר בתענית דף י"ח ועיין בפה"מ לרבינו בר"ה דס"ל דשל ת"ב אף בבית שני התענו ע"ש וס"ל דגם אז לא היה שלום ובאמת טעם דהוכפלו לא שייך קודם חורבן בית שני וכמ"ש התוס' אך באמת לפי הנראה יש בזה שיטה אחרת בענין החורבן ואכמ"ל בזה:
ובכולן אוכלין וכו'. עיין בה"ה בשם הרמב"ן שמעיקר הדין כולן וכו' אך אינו כן רק דתעניתים אלו אין בו כלל שם תענית ציבור כיון דהוא על המאורע שהיה וכמ"ש רבינו ז"ל בהל' תפלה וזה לא הוה רק מנהג וכמו מנהג נביאים או יסוד נביאים והוה תקנה להיות בזמן צרה תענית רק אח"כ עשו ת"ב מעין ת"צ וזה דאמר אין תענית ציבור בבבל ועיין רש"י פסחים ד' נ' ע"ב ובירושלמי דר"ה פ"ג צריכא ליה אבל הוא ת"צ הוא ע"ש בה"ד ועיין בירושלמי פ"ב דתענית ע"ש ותוס' מגילה ד' ה' ע"ש. ובזה א"ש מש"כ התוס' במו"ק ד' ט"ו ע"ב בשם הרשב"ם דת"ב מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו ע"ש. והוא תמוה דהוא להיפך מהך דפסחים דף נ"ד ע"ב אך שם משום אבל וכאן משום תענית צבור ונ"מ לגבי רחיצה שאינה של תענוג ועיין בירושלמי פ"א דתענית ה"ו ובבלי ד' י"ג ובמרדכי שם ועיין בתוספתא פ"א דכאן הלילה הולך אחר היום ובר"ן ספ"א דר"ה ע"ש:

הלכה יב

והלוקח חצר מסוידת כו'. הנה רבינו ז"ל לא פירש כרש"י ותוס' שם דמיירי שהיתה מסוידת קודם הגזירה וס"ל דהאיסור לא חל על מה שכבר הותר ועיין בעירובין ד' ק"ד גבי באר הקר ובירושלמי שם גבי פסי ביראות שהיו בזמן ההיתר שוב לא פקע היתרן מהם ומותרין לעולם ועיין בהך דחולין ד' י"ז וברא"ש שם ועיין בכורות ד' ד' ע"ב דלמ"ד לא קדשו בכורות במדבר אם מהני דקדשו אם פקע מהם הקדושה או רק מכאן ולהבא פקע הקדושה ועיין רשב"ם ב"ב ד' קכ"א ע"א ד"ה לבוא ע"ש ועיין בירושלמי פי"א דנדרים גבי נדרה מפירות העולם והיה לה פירות צבורים בסידקה ע"ש ועיין ברא"ש נדרים ד' נ"ה ע"ב גבי הנודר מן הדגן. ועיין בשאלתות דר"א גאון פ' יתרו פסקא נ"ז מוכח דס"ל כפירוש רבינו כאן דמיירי בסידן אחרים ע"ש בזה:

הלכה יד

וכן גזרו שלא כו'. נ"ל דזה לא למלאכה אבל אם מלמד לאחרים שרי בשכר ועיין בהך דכתובות דף ס"ו ע"א וע"ז ד' כ' ע"ב ע"ש ואפשר דנשים מותרות דהוה כמו תכשיט כמבואר בירושלמי פ"א דפאה ע"ש ועיין בתענית דף י"ג ע"ב אין הבוגרת רשאי לנוול ושם משמע דגם רחיצה מותר וי"ל דזה הוה בגדר שאינו של תענוג ועיין נדה דף מ"ח ע"ב בנות כרכים ושבת ד' ס"ב ע"ב דלא גזרו רק על דבר שיש בו תענוג ושמחה וע"ש ד' פ"א ע"ב:

הלכה טו

ואח"כ גזרו על עטרות חתנים כו'. זה ר"ל לכל אדם אף אינו חתן עיין גיטין ד' ז' ע"א:
ושלא יניח כו'. זה ר"ל חופת חתנים דכאן:

הלכה טז

מי שראה כו' ראה ירושלים כו'. והנה לא כתב וקורע גבי ירושלים וס"ל דכיון שכבר קרע על ערי יהודה א"צ לחזור ולקרוע והא דבגמ' נקט וקורע נ"מ אם הוא נולד בערי יהודה דאז צריך לקרוע על ירושלים וגם נ"מ אם ירושלים נשארה בקדושה או לא עיין תוס' זבחים ד' ס"א וברכות ד' ס"ב ע"ב ע"ש ומש"כ רבינו ז"ל בהל' בית הבחירה ובהל' ביאת מקדש פ"ג ה"ח ע"ש מש"כ בזה:
ומהיכן חייב לקרוע כו'. הנה כאן משמע דצופין ר"ל שמשם רואין ירושלים ועיין בהך דפסחים ד' מ"ט ע"א גבי בשר קודש ועיין בירושלמי שם דמביא שם על זה פסוק המובא בגמ' שם ד' נ' כל מצלות הסוס קודש ר"ל משום דהנה מבואר בבכורות ד' נ"ד ע"ב דראית העין שולטת עד י"ו מיל ע"ש והנה מבואר שם בגמ' דעד שעה שהסוס רץ ומציל יהיה

נתוסף ירושלים והיינו ג"כ בערך י"ו מיל כמבואר שם ד' צ"ד וס"ל דאוירה נתקדש אך לא הקרקע ולכך פריך שם בירושלמי דצופין דהיינו מקום שיכול לראות ירושלים דהיינו י"ו מיל קדוש האויר גם עכשיו ועיין בספרי פרשת דברים פסקא א' ע"ש, ועיין תוס' ברכות ד' מ"ט ע"ב ושם ד' ס"ב ע"ב משמע דקאי אמקדש וכן בדברי רבינו ז"ל בהלכות בית הבחירה פ"ז ועיין מכות ד' כ"ד ע"ש ועיין בירושלמי דמגילה פ"א גבי הך דשילה נאכל בכל הרואה אם ר"ל שיכול לראות שילה או משכן שילה ועיין בזבחים ד' קי"ח ע"ב ע"ש, והנה מלשון רבינו ז"ל כאן משמע דחיוב קריעה של צופים הוא על המקדש ומ"מ אח"כ כשמגיע למקדש עצמו חייב לקרוע עוד הפעם וכן מוכח במסכת שמחות פ"ט וט"ס שם ומה דאמר שם במס' שמחות על כל פרק ופרק ר"ל כל ל' יום כמבואר בדברי רבינו כאן:

ואם פגע במקדש תחלה כו'. עיין בהך דסנהדרין ד' צ"ו ע"ב תא אשינא דטורא ושם ד' צ"ה ע"א גבי סנחרב דאמר שם אטור בי מקדשא דבציון ועל עזרתא דבירושלים מוכח דטור בי מקדשא הוא חוץ לירושלים ור"ל כמו דמבואר בכ"מ דבהר הזיתים היו רואין את המקדש גבי כהן השורף את הפרה ועיין שבועות דף ט"ז ע"א גבי שני בצעין שהיו בהר המשחה ובבית שני הוסיפו על ירושלים ושם היו קברי מלכי ב"ד וחולדה הנביאה המבואר בירושלמי נזיר פ"ט ובתוספתא ב"ב פ"א דאמר שם דלכך לא פינו אותם משום דאין מפנין קבר המלך והנביא ואמאי לא הקשה האיך קברו אותם שם, רק דבזמן שקברו אותם עדיין לא היה על הר הזיתים שם ירושלים דהיינו בבית ראשון, רק בבית שני כשהוסיפו על העיר אז מקשה למה לא פינו ועיין רש"י יומא ד' ע"ז ע"ב דציון חוץ לירושלים ועיין ב"ק ד' ט"ז ע"ב [השמטה ולפי מה דמבואר בשבועות דף ט"ז ע"א דעליונה שהוסיפו לא היה בה קדושה כל כך לכך מבואר בירושלמי שקלים פ"ח ה"א קצרן של גוים היה שם ר"ל דבשוק העליון היה מותר לגרי תושב לישב משום דהא קיי"ל והובא בדברי רבינו בהל' בית הבחירה פ"י הי"ד וכ"מ דאין גר תושב מותר לדור בירושלים ע"ש ולכך מבואר בסנהדרין ד' ק"א ע"ב דשלמה בנה בית לבת פרעה בהשערים של ירושלים והוא משום דהיא לא היתה גיורת גמורה עי' יבמות ד' ע"ו וירושלמי פרק ב' דסנהדרין ואסורה לדור בירושלים אך קיי"ל פסחים ד' פ"ה ע"ב דשערי ירושלים לא נתקדשו ולכך עשה להם שם בית וא"ש, וקצרה ר"ל כמו עיר עי' ערכין ד' ל"ג ועי' בתוספתא זבים הובא בר"ש דגם רוק של גר תושב מטמא ע"ש. וכן הקברים של מלכי בית דוד וחולדה דמבואר בירושלמי סוף נזיר ותוספתא ב"ב היה שם בעליונה של הר הזיתים ובמקדש ראשון לא היה שייך כלל לירושלים רק בשני הוסיפו ועי' ב"ק דף ט"ז ע"ב ע"ש, וברש"י

יומא ד' ע"ז ע"ב ע"ש. ועי' בירושלמי ספ"ג דפסחים גבי הך דעד שלא עבר צופים דאמר שם דכל שיכול לראותו עדיין שם קדושת ירושלים עליו ולכך הביא שם הא דאמרינן בפסחים ד' נ' כל מצילות הסוס כו' דעתיד להוסיף בירושלים עד שהסוס רץ ומציל ע"ש ברש"י ר"ל דהיינו לאחר חצות ומשום דאמרינן שם ד' צ"ד דהוא בערך ט"ז מיל ומבואר בבכורות דף נ"ה דשיתסר מיל שלטא עינא דרועה ע"ש וא"כ צופין הוה ג"כ שיעורא כה"ג וזה עתיד להיות קודש ולכך גם עכשיו יש עליו שם קדושת ירושלים לענין שלא נקרא חוץ לענין שיהא מותר לשורפו שם ע"כ השמטה] ואכמ"ל:

הלכה יט

כל הצומות האלו כו'. כן מבואר בתוספתא סוף תענית ע"ש: